

گیلاشاه

زندگی و زمانه
شهرهدایت الله خان گیلانی

دکتر هومن یوسفی

فرهنگ ایلیا

سرشناسنامه: یوسفدهی، هومن ۱۳۴۹ -
 عنوان و پدیدآور: گیلانشاه؛ زندگی و زمانه امیر هدایت‌الله‌خان گیلانی / هومن یوسفدهی
 [به سفارش حوزه هنری گیلان]
 مشخصات نشر: رشت، فرهنگ‌ایلیا، ۱۳۹۹.
 مشخصات ظاهری: ۷۶ ص.
 شابک: ۲ - ۶۸۷ - ۱۹۰ - ۹۶۴ - ۹۷۸
 عنوان دیگر: زندگی و زمانه امیر هدایت‌الله‌خان گیلانی
 موضوع: گیلانی، امیر هدایت‌الله‌خان - ۱۲۰۱ ق.
 موضوع: گیلان - شاهان و فرمانروایان
 موضوع: Kings and rulers -- Gilan (Iran: Province)
 رده‌بندی کنگره: DSR ۲۰۴۹
 رده‌بندی دیویی: ۹۵۵ / ۲۳
 شماره کتابخانه ملی: ۶۱۱۸۷۳۰

- گیلانشاه؛ زندگی و زمانه امیر هدایت‌الله‌خان گیلانی
- دکتر هومن یوسفدهی
- چاپ نخست: ۱۳۹۹ ● شمارگان: هزار نسخه ● شمار نشر: ۷۷
- نقاشی روی جلد: سیدامین نورانی
- نسخه‌پردازی و آماده‌سازی: کارگاه نشر فرهنگ‌ایلیا
- همه‌ی حقوق این کتاب محفوظ است.
- شابک: ۲ - ۶۸۷ - ۱۹۰ - ۹۶۴ - ۹۷۸
- نشر فرهنگ‌ایلیا؛ رشت، خ آزادگان، جنب دبیرستان بهشتی، خ صفایی، خ حاتم، شماره ۴۹
- تلفن: ۳۳۳۴۴۷۳۳ ۳۳۳۴۴۷۳۲ ۰۱۳ ● دوزنگار: ۲۳۳۲۱۸۲۸ - ۰۱۳

Email: nashreilia@yahoo.com

www.farhangeilia.ir

فهرست

۷.....	یادداشت حوزه هنری گیلان
۹.....	مقدمه
۱۱.....	امیر هدایت‌الله خان گیلانی
۱۱.....	نام و نسب
۱۲.....	اوضاع گیلان در قرن دوازدهم
۱۴.....	حکومت میرزا فی
۱۸.....	از تولد تا حکومت
۲۰.....	دوران تبعید
۲۲.....	تعیین میرزا آقا بابای گیلانی و وزارت
۲۳.....	افزایش نفوذ
۲۳.....	گملین در دربار هدایت‌خان
۲۵.....	بهبود روابط با کریم‌خان زند
۲۷.....	حمله ناکام قاجارها به گیلان
۲۸.....	شورش اهالی گسکر
۲۸.....	از حبس تا رهایی
۳۱.....	جنگ با امیر گونه‌خان افشار
۳۲.....	جنگ و آشتی با علیمرادخان زند
۳۲.....	جنگ و صلح با آقامحمدخان قاجار
۳۴.....	فرار به شیروان
۳۵.....	پایان کار
۳۷.....	قاتل امیر هدایت‌الله خان که بود؟
۳۸.....	اتل خان یا اتورخان
۳۸.....	گیلان پس از هدایت‌الله خان
۴۱.....	دانش و هوش هدایت‌الله خان
۴۱.....	شکوه دربار هدایت‌خانی

۴۴		اوضاع اقتصادی و اجتماعی
۴۶		تشکیلات حکومتی و نظامی
۴۸		اقدامات عمرانی و توسعه شهر رشت
۴۹		عمارت هدایت‌خانی
۵۲		ظروف طلای هدایت‌خانی
۵۲		سزیشگران امیر هدایت‌الله‌خان
۵۷		اوضاع علمی و ادبی گیلان در عهد هدایت‌خان
۶۰		فرزندان و نبایر هدایت‌خان
۷۰		منابع
۷۳		نمایه

مقدمه

امیرهدایت‌الله‌خان گیلانی حکمران بلندآوازه گیلان در قرن دوازدهم هجری، معتبرترین، ثروتمندترین و قدرتمندترین زمامدار گیلان در یکی از مهم‌ترین مقاطع تاریخ ایران بود؛ در هنگامه‌ای که شاهان افشار، بنیان‌گذاران دو سلسله زند و قاجار و سرداران مقتدر مناطق مختلف در گیر و دار نبرد قدرت بر سر میراث ارزشمند نادرشاه افشار، یعنی بر زمین ایران بودند. در این دوران پرمخاطره امیرهدایت‌الله‌خان گیلانی با زیربوی ریشه‌سخت و ایجاد پیوندهای خانوادگی کوشید قلمرو موروثی خود را از تعرض مهاجمان حفظ کند؛ هرچند همیشه بخت با او یار نبود و چند بار متحمل تبعید، حبس، اسارت و خسارت مالی هنگفت شد.

آوازه بخشش و کرم امیرهدایت‌الله‌خان در آن برهه تاریخی به اطراف و اکناف ایران و انیران پراکنده شده بود و شاعران، مدار زمان چون هاتف اصفهانی، آذربایوان بیگدلی و... او را مدح گفتند و نامش را در صفحه روزگار جاودانه نمودند. او در قلمروی حکمرانی خود نیز به تظهِر است حکامات و قلعه‌ها و سرکوب شورشیان پرداخت و پیشگام عمران و آبادی شهر گشت.

در اثر حاضر به معرفی این امیر نامدار، نجیب‌زاده و گشاده‌دست می‌پردازیم تا هم‌روزگاران ما بدانند که چه کسانی در گیلان، این ایالت بزرگ و سرسبز ایران، فرمان راندند و چگونه از مرزهای آن پاسداری کردند. در پایان از آقای علی‌امیری که تصویر نقش مهر و یکی از احکام امیرهدایت‌الله‌خان را در اختیارم گذاشتند و نیز حوزه هنری گیلان و نشر فرهنگ‌ایلیا تشکر می‌کنم.

هومن یوسفدهی

۱۰ مهر ۱۳۹۸